

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยใช้หลักนิติธรรม ศึกษาจากร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙)

จัดทำโดย นางวิจิตรา อร่ามวัฒนานนท์
รหัส ๕๙๐๔๓๑

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๔
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้หลักนิติธรรม ศึกษาจากร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙)

วิจิตรา อร่ามวัฒนานนท์^๑

บทคัดย่อ

ภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองนั้น ย่อมก่อกำเนิดขึ้นได้ตลอดเวลา ตามลักษณะแห่งปัจจัยในแต่ละด้าน สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ นับได้ว่ามีความสำคัญใหญ่หลวงและมีผลกระทบต่อการค้าของประชาชนโดยส่วนรวมในแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนจะต้องพิจารณาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยว่ามีแนวโน้มดำเนินไปอย่างไร ประสานสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ ในขณะนั้นหรือไม่เพียงใด สมควรที่จะได้ปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมส่วนรวมโดยแท้จริง ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้ มีสาเหตุมาจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่มุ่งจะรักษาอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูง จึงทำให้มีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกประเทศเกินสมควร จากการติดตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจปัญหาต่างๆ เหล่านี้จะคงอยู่ต่อไปและจะทวีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่มีการปรับปรุงโครงสร้างการผลิต การนำเข้า และการส่งออก ตลอดจนการแก้ไขนโยบายเศรษฐกิจหลายๆ ด้านอย่างมีระเบียบแบบแผน ปัญหาเหล่านี้ก็จะยิ่งสะสมเพิ่มพูนขึ้นจนยากที่จะแก้ไข

ในช่วงระยะหลังการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยได้แสวงหากฎ ระเบียบ ขั้นตอนที่จะนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวได้ยึดถือเป็นวิธีการในทางปฏิบัติ ทั้งเป็นกรอบในการดำรงไว้ซึ่งรูปแบบที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหา ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ก็คือ “หลักนิติธรรม” โดยเฉพาะอย่างยิ่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... (ฉบับลงประชามติ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙) ได้มีการยกย่องบัญญัติให้ประเทศไทย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นไปนำหลักนิติธรรมไปเป็นแนวทางขั้นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาทั้งทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตามที่บัญญัติไว้แล้วอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักนิติธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของชาติ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้าน เศรษฐกิจให้มีความยั่งยืนและพอเพียงตามบริบทของสังคมไทย และหลักนิติธรรมก็จะเป็นเสาหลักที่ ปักไว้ให้กฎหมายยึดเพื่อมุ่งไปสู่ความยุติธรรมในทุกๆ มิติสืบต่อไป

คำสำคัญ

หลักนิติธรรม เศรษฐกิจ

^๑ รองประธานบริษัทและกลุ่มบริษัทในเครือ บริษัท ซีเวลท์ โพรเซ่น ฟู้ด จำกัด
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ติดต่อทำการซื้อขายสินค้าและบริการกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าระหว่างประเทศจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะกลไกการพัฒนาและนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศเป็นอันดับต้น รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมาซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑

ในรอบระยะเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมาอัตราการนำเข้าสินค้าของไทยสูงมากขึ้น เนื่องจากการเร่งพัฒนาประเทศจึงมีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทุนมากขึ้น การบริโภคของคนในประเทศเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการบริโภคเลียนแบบ ซึ่งมักจะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและมีราคาสูง นอกจากนี้ประเทศไทยส่งเสริมการค้าเสรี ควบคุมการนำเข้าเพียงไม่กี่รายการ จึงมีการนำเข้าสินค้าอย่างมากจากสาเหตุเหล่านี้ เป็นเหตุให้ประเทศไทยขาดดุลการค้ามาตลอด

เศรษฐกิจและการค้าของไทยในระยะที่ผ่านมาจะขยายตัวในอัตราที่สูงมาก แต่จากสถานการณ์เศรษฐกิจและการค้าของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ ได้มีการนำมามาตรการใหม่ๆ มาเป็นข้ออ้างในการกีดกันการค้ามากขึ้น เช่นการใช้มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด และตอบโต้การอุดหนุนการนำเข้าโดยอัตโนมัติ โดยใช้เหตุผลทางสุขอนามัย มาตรฐานสินค้าหรือสิ่งแวดล้อม การแข่งขันในตลาดการค้าโลกที่มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น ในส่วนของประเทศไทยนอกจากแสวงหาผลประโยชน์จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกโดยเข้าร่วมในกลุ่มเศรษฐกิจการค้าที่มีผลประโยชน์สอดคล้องกันและผลักดันให้มีการพัฒนาอาเซียนเป็นเขตการค้าเสรีแล้ว จะต้องพัฒนาสินค้าออกของไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐานสินค้า และประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดสินค้าไทยในตลาดโลก รวมทั้งจะต้องแสวงหาช่องทางที่จะขยายการลงทุนของไทยไปในภูมิภาคต่างๆ ให้มากขึ้นทั้งในลักษณะของการลงทุนโดยตรงและการร่วมทุน เพื่อเป็นช่องทางให้สินค้าออกของไทยกระจายไปสู่ตลาดต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

ปัจจุบันสังคมไทยยังมีปัญหาที่สำคัญอีกหลายประการที่ต้องเร่งแก้ไข อันได้แก่ปัญหาการบริหารบ้านเมืองอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจน เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงได้เพียรพยายามที่จะเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันนี้กลไกในการแก้ไขปัญหานอกจากการบริหารแล้ว หลักนิติธรรมก็ได้เข้ามามีบทบาทซึ่งถือว่าเป็นกลไกหลักที่สำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการที่จะส่งเสริม สนับสนุนการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาติได้ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจด้วย โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติถึงแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในมาตราที่ ๗๘ วรรค ๔ ดังนี้

มาตรา ๗๘ (๔) “ พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และ จริยธรรมของ เจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุง รูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อใช้การบริหาร ราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ”

นอกจากนี้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับลงประชามติ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙) ได้มีการบัญญัติหลักการของหลักนิติธรรมไว้ในร่างรัฐธรรมนูญในหลากหลายมิติ เพื่อความ มุ่งหวังที่จะให้ประเทศไทยใช้หลักการดังกล่าวนี้เป็นกรอบกำหนดทิศทางในการบริหารราชการ แผ่นดิน และแก้ไขปัญหาที่บังเกิดขึ้นโดยหลักนิติธรรม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาหนึ่งที่ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติ เหตุเพราะเศรษฐกิจเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน อนาคตของทุกส่วนของประเทศ จึงได้มีการบัญญัติหลักนิติธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม สร้างความชัดเจนให้เกิดขึ้นมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นของ ประเทศ

อนึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญพื้นฐาน ๖ ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลัก ความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า หลักการพื้นฐานทั้ง ๖ ประการที่ต้องยึดถือสู่การบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับชาติ “หลักนิติธรรม” ก็เป็นหนึ่งในหลักการของธรรมาภิบาลที่ถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลให้รัฐบาลหรือผู้ที่มี หน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต้องมีแนวปฏิบัติ กฎ ระเบียบที่จะสามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาได้ด้วย หลักธรรมที่ถูกต้อง สร้างความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันได้ อย่างสมดุล ส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขัน และเพิ่มประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจไทยก่อให้เกิด ความเข้มแข็ง มั่งคั่ง และเจริญก้าวหน้าในกิจการได้

ความหมายของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมถือกำเนิดจากกฎหมายจารีต ประเพณีของประเทศอังกฤษที่ถือปฏิบัติกันมา ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ต่อมาใน ค.ศ.๑๘๘๕ ศาสตราจารย์ เอ.วี.ไดซี่ (A.V.Dicey) ได้ให้ความหมายที่ ชัดเจนของหลักนิติธรรมไว้ ๓ ประการคือ^๒

๑. ความสูงสุดของกฎหมาย

บุคคลจะต้องถูกลงโทษก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดตามกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นจะต้อง ถูกตราขึ้นก่อนการกระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดจะต้องถูกฟ้องร้องให้ศาลยุติธรรมมาเป็น ผู้พิพากษา

๒. ความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย

^๒ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยายหลักนิติธรรมกับการควบคุมการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายนิติบัญญัติ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

บุคคลทุกคนภายในประเทศย่อมเสมอกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะมียศถาบรรดาศักดิ์เป็นนักการเมืองชั้นสูง เป็นข้าราชการ นักธุรกิจ หรือประชาชนบุคคลทั่วไป หากกระทำความผิด จะต้องถูกพิจารณาและลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกันและโดยมาตรฐานเดียวกัน

๓. ความมีสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์

บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิ เสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมาย และจารีตประเพณี^๓ ของสังคม มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการประชุมหารือกัน รวมทั้งมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่สำคัญในต่างประเทศอีกหลายคน ที่ให้ความหมายของหลักนิติธรรม โดย แอล. ฟูลเลอร์ (L.Fuller) ได้ให้หลักการที่สำคัญของหลักนิติธรรมได้ ๘ หลักคือ^๔

๑. ทุกคนต้องเคารพกฎหมายที่มีอยู่
๒. กฎหมายต้องประกาศให้ทราบโดยทั่วไป
๓. กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง
๔. กฎหมายต้องบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อเลี่ยงการ บังคับใช้ที่มีชอบ
๕. กฎหมายต้องเลี่ยงความขัดแย้งกันเอง
๖. กฎหมายต้องไม่บังคับในสิ่งที่เป็นไปได้
๗. กฎหมายต้องยืนยงคงอยู่เพื่อให้หยั่งรากลึก แต่ต้องปรับให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงได้

๘. การดำเนินการทุกอย่างของรัฐต้อง สอดคล้องทุกประการกับกฎเกณฑ์ที่ประกาศไว้

สำหรับในประเทศไทยได้มีคณะนักวิชาการที่พยายามจะรวบรวมและสร้างความชัดเจนของหลักนิติธรรมให้เป็นรูปธรรมเพื่อจะได้ระบุไว้ในระบบกฎหมายของไทย และใช้เป็นหลักการในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอำนาจหลักทั้ง ๓ ด้านระบอบประชาธิปไตย โดยศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมว่า หมายถึงหลักการพื้นฐานทางกฎหมายที่กระบวนการทางกฎหมายและกระบวนการทางยุติธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมนี้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมผลก็จะใช้บังคับไม่ได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักนิติธรรมคือหลักที่อยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง

หลักนิติธรรมมีสาระสำคัญ ๖ องค์ประกอบ คือ^๕

^๓ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ๒๕๕๕, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, วิญญูชน.

^๔ ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยายคุลยภาพระหว่างการเมืองภาคนักการเมืองและการเมืองภาคพลเมืองกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

^๕ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จริญญา ภักดีชนะกุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยายหลักนิติธรรมกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

๑. กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป หลักการสำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม คือกฎหมายต้องมุ่งหมายให้ใช้บังคับกับบุคคลทุกคน โดยทั่วไปเสมอภาคกัน กฎหมายต้องไม่มุ่งใช้บังคับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง

๒. กฎหมายไม่มีผลย้อนหลังหรือที่เป็นโทษ กฎหมายจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาและลงโทษย้อนหลังไม่ได้ การกระทำใดๆ ที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา กฎหมายที่ออกในภายหลังจะบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดและมีโทษอาญาย้อนหลังไม่ได้

๓. การสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาคืออาญาบริสุทธิ์ อยู่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิด ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีมีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิด หลักการนี้เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อจะได้รับโอกาสต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีของตนอย่างเต็มที่

๔. หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาศาลการเป็นกลไกในการอำนวยความยุติธรรมชั้นสุดท้ายที่สำคัญ ดังนั้นผู้พิพากษาจะต้องมีความเป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงทั้งจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือแม้แต่ฝ่ายตุลาการด้วยกันเอง รวมทั้งผู้พิพากษาต้องมีความเป็นกลางไม่มีอคติใดๆ

๕. เจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจได้ภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้ องค์กรของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้ไว้เท่านั้นจะใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ หลักการข้อนี้จะช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีของประชาชนทั่วไป

๖. กฎหมายต้องไม่ยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำในอนาคต

การออกกฎหมายเพื่อรองรับการยกเว้นการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตไม่สามารถกระทำได้ หลักการนี้ช่วยป้องกันผู้มีอำนาจที่อาจฉ้อฉลใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันการกระทำผิดของตนในภายหน้า

หลักนิติธรรม หมายถึงการตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม ให้ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของสังคม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกาและการปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรือตามอำนาจของตัวบุคคล

หลักนิติธรรม หรือ “นิติธรรมวินัย” หมายถึงหลักการแห่งกฎหมายที่เทิดทูนศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิและเสรีภาพแห่งมนุษย์ชน ทุกแห่งทุกมุม รัฐต้องให้ความอารักขาคู่ครองมนุษย์ชนให้พ้นจากลัทธิทรราชย์^๖

^๖ ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, “หลักนิติธรรม (Rule of Law)” ในยุติธรรมคู่ขนาน ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือนกันยายน ๒๕๕๔, กรุงเทพมหานคร, เอกมัยการพิมพ์และสติเกอร์, หน้า ๑๓.

หลักการพื้นฐานที่มุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง ทำนองเดียวกับหลักนิติรัฐ และยักรวมถึงหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย กฎหมายต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน ให้เหตุผล ไม่ขัดแย้งกันเอง ปฏิบัติได้ ใช้เป็นการทั่วไป เป็นธรรม กฎหมายต้องมุ่งใช้ไปในอนาคต ไม่มีโทษย้อนหลัง มีการบังคับใช้กฎหมายโดยเสมอภาค กระบวนการตรากฎหมายต้องถูกต้องชัดเจน^๗

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้หลักนิติธรรม

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาของไทย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการกำหนดมาตรการในการแก้ไขวิกฤติ และฟื้นฟูเศรษฐกิจในประเทศทั้งระบบและอย่างยั่งยืนในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การคลัง การธนาคาร เพื่อการกระจายทรัพยากร การมีงานทำและมีรายได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพทั้งระบบอย่างเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม อย่งไรก็ตามหลักนิติธรรมก็ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยสามารถพิจารณาการนำเอาหลักนิติธรรมมาใช้แก้ปัญหาดังนี้

๑. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๑๑ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๕๙ รวมเวลา ๕๖ ปี ทำให้เจริญขึ้นโดยลำดับ และขณะนี้กำลังใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๐ ได้อัญเชิญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ตลอดเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปกครองแผ่นดินไทย ทรงริเริ่มหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ โดยการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการหลวง เพื่อให้พสกนิกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุขอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับ ภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่ง สร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหาร จัดการ

^๗ ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธุ์, “หลักนิติธรรม” บทบัณฑิตย เล่มที่ ๖๘ ตอน ๔ (ธันวาคม ๒๕๕๕), กรุงเทพฯ, หน้า ๒๖ - ๕๑.

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของ สังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการในการพัฒนาเศรษฐกิจมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ ก็คือระเบียบแบบแผนที่จะใช้กำกับและพัฒนาระบบการของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือหลักนิติธรรม

๒. กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย

หลักนิติธรรมมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Rule of Law ซึ่งมีผู้ให้คำแปลไว้หลายอย่าง อาทิ หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย หลักการปกครองด้านกฎหมาย หลักแห่งกฎหมาย หลักยุติธรรมตามกฎหมาย รวมทั้งคำแปลอื่นๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันนี้ แต่คำแปลที่เป็นที่นิยม และใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยในปัจจุบันคือ หลักนิติธรรม^๘

ประเทศไทยให้ความสำคัญในหลักนิติธรรมเป็นอย่างมาก โดยกำหนดว่าการบริหารงานของ คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่สำคัญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศและในด้านอื่น จะต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยได้บัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... (ฉบับลงประชามติ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙)^๙ ซึ่งพอที่จะจำแนกบทมาตราที่เกี่ยวข้องของหลักนิติธรรมในการนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ดังนี้

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขัน อย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพ เพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น

มาตรา ๗๕ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ

รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือการจัดทำบริการสาธารณะ

^๘ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จริญญา ภักดีธนกุล, ๒๕๕๖, เอกสารบรรยาย หลักนิติธรรมกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

^๙ ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... (ฉบับลงประชามติ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙)

รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน ค้ำครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชนในการพัฒนาประเทศ

รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุ กับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

มาตรา ๑๕๕ ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยหรือเศรษฐกิจ ของประเทศ สมควรที่จะปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภาขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีนี้ประธานรัฐสภาต้องดำเนินการให้มีการประชุมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้ง แต่รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

การประชุมตามวรรคหนึ่งให้ประชุมลับ และคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องเข้าร่วมประชุมด้วย

มาตรา ๑๗๒ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญ จะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญ เพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบต่อกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภา ไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา และการยืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้นๆ

มาตรา ๑๗๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญา สันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่น ที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศ อย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้รัฐสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ

หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางตามวรรคสอง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ให้มีกฎหมายกำหนดวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาตามวรรคสามด้วย

เมื่อมีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดเป็นกรณีตามวรรคสองหรือวรรคสามหรือไม่ คณะรัฐมนตรีจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ

มาตรา ๒๕๗ การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

(๑) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุ กับการพัฒนาด้านจิตใจ

(๒) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัด ความเหลื่อมล้ำ

(๓) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้

ฉ. ด้านเศรษฐกิจ

(๑) ขจัดอุปสรรคและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อให้ ประเทศชาติ และประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างยั่งยืนโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

(๒) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

(๓) ปรับปรุงระบบภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มพูนรายได้ของรัฐ ด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงระบบการจัดทำและการใช้จ่ายงบประมาณให้มี ประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

(๔) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม และวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกลไกเพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของประชาชน

จะเห็นได้ว่าร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้มีการนำหลักการของหลักนิติธรรม มากำหนดเป็นรายละเอียดหรือแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนตามบริบทของสังคมประเทศไทย เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ยืนยันให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวได้นำมาเป็นแนวทางในการบังคับใช้ ซึ่งบุคคลทุกคนจะต้องปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวนี้อย่างเคร่งครัด ไม่อาจฝ่าฝืนหลักการนี้ได้ เมื่อมีแนวทางของหลักการนิติธรรมในการแก้ไขปัญหาแล้วก็จะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจของประเทศไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นหลักการที่ต้องยึดหลักของกฎหมายไม่อาจแปรเปลี่ยนเป็นประการอื่นได้

หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) หรือหลักธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความ ถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สำคัญ คือ

๑. หลักนิติธรรม หมายถึงการปฏิบัติตาม กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการ ปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจ ของ ตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความ เป็นธรรม และความ ยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและรวดเร็วด้วย

๒. หลักคุณธรรม หมายถึงการยึดมั่นในความ ถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ให้บุคลากรพัฒนาตนเอง ไป พร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัย ประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส หมายถึงความโปร่งใส ซึ่ง ตรงข้ามหรือเกือบตรงข้าม กับการทุจริตคอร์รัปชัน

ความโปร่งใสหมายความรวมถึงการที่ประชาชนสามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและ เข้าใจง่าย และมี กระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้อง

๔. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาส ให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการ บริหารจัดการ เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ โดยให้ ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำปรึกษา ร่วมวางแผนและ ร่วมปฏิบัติ

๕. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนัก ในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อ สังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และเคารพใน ความคิดเห็น ที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสีย จากกระทำของตนเอง

๖. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และ รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ สมบูรณ์ยั่งยืน

จะพบว่าหลักนิติธรรมเป็นหลักการอันหนึ่งที่ สำคัญในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ถ้า หน่วยงาน ภาครัฐทุกหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติตาม กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับอย่าง เคร่งครัด และคำนึงถึงความเป็นธรรม ความยุติธรรม ก็จะทำให้กิจการ บ้านเมืองมีการพัฒนา เจริญก้าวหน้า และสังคมอยู่อย่างสงบสุข

รัฐบาลจึงได้พยายามสร้างหลักนิติธรรมขึ้น ภายใต้การยกร่างและออกกฎหมายที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในหลากหลายมิติ ในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องหากมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.... ได้กำหนดให้ดำเนินการผ่านการออกกฎหมายเสมอ

ปัญหาระบบกฎหมายไทยก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคม เนื่องจากแต่ละประเทศย่อมมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับระบบกฎหมายแม้จะเป็นประเทศที่พัฒนาในด้านกฎหมายอย่างมาก ก็ยังประสบปัญหากฎหมายต่างๆ เนื่องจากระบบสังคมและวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ในสังคมเปลี่ยนไปตามกาลสมัย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่งได้รับการแก้ไขไปได้ด้วยความเรียบร้อย ต่อมาปัญหาอื่นๆ ก็เกิดขึ้นตามมาอีกอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเพียงแต่ในประเทศที่พัฒนาได้วางระบบต่างๆ ของสังคมไว้ดี มีความมั่นคง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปก็น้อยกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา และปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกี่ยวกับระบบกฎหมายก็ย่อมมีน้อยกว่าเช่นกันหากจะพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในระบบกฎหมายของไทย อาจกล่าวได้ว่าปัญหาต่างๆ เกิดจากตัวกฎหมายอย่างหนึ่งและเกิดจากคนซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายอีกอย่างน้อย แต่ถ้าพิจารณาลึกลงไปแล้วอาจจะรวมเหลือเพียงปัญหาเดียว คือ ปัญหาเกี่ยวกับคน เพราะตัวกฎหมายเอง ย่อมไม่อาจก่อให้เกิดปัญหาได้โดยตรง หากคนไม่สร้างกฎหมายขึ้น กฎหมายย่อมจะมีขึ้นมาไม่ได้

การบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีนั้นจะต้องเป็นไป ตามหลักนิติธรรม คือการบริหารราชการภายใต้กฎหมายด้วยความเป็นธรรม ไม่บิดเบือนกฎหมาย ด้วยอำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม การใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การกระทำผิดกฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริตหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งยังหมายถึงความรวมถึงการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยหลักนิติธรรมด้วย การที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช.... ได้บัญญัติหลักนิติธรรมไว้ในการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้นนับว่าเป็นบทสำคัญที่สุดในการบัญญัติกฎหมายของการบริหารกิจการของบ้านเมืองของคณะรัฐมนตรีและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนจะต้องปฏิบัติตามภารกิจตามหลักนิติธรรม เพื่อเป็นหลักประกันความชอบธรรมตามกฎหมายในการดำเนินการ

ฉะนั้น คำตอบที่ชัดเจนที่สุดของหลักนิติธรรมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติ ฆั้่นย้อมหมายถึง การดำเนินการแก้ไขเศรษฐกิจของผู้ที่มีหน้าที่ด้วยความชอบธรรมตามกฎหมาย มิใช่การอ้างกฎหมายเพื่อความชอบธรรมในการแก้ไขปัญหา เหตุเพราะการมีกฎหมายอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมดจะต้องมีการใช้กฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายของ “คน” ที่มีประสิทธิภาพในการนั้นด้วย

สรุป

จากสภาพการณ์ของเศรษฐกิจไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ทำให้ประเทศมีความบอบช้ำ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ชาติพ้นวิกฤติครั้งนี้มิใช่หน้าที่ของรัฐบาลเพียงผู้เดียว ประชาชนทุกคนจะต้อง

ร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา แนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพของความเป็นจริง สภาพของสังคมชุมชนของไทย รัฐบาลและประชาชนจะต้องร่วมมือกันในการนำพาชาติ เพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งทั้งภายในประเทศและสร้างสัมพันธ์มิตรระหว่างประเทศ จนสามารถทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการเข้าครอบงำของทุนนิยมโลกผู้มากับการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ และผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจไปได้

นอกจากนี้สังคมไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางความคิดและทางการเมืองอย่างรุนแรง ทำให้เกิดผลเสียหายอย่างมากแก่ประเทศชาติบ้านเมือง หลายฝ่ายพยายามหาทางร่วมกันแก้ปัญหา และหลักนิติธรรมก็เป็นประเด็นและแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการบริหารประเทศให้เดินไปข้างหน้า หลักนิติธรรมโดยทั่วไปมักมีความเข้าใจว่าเป็นการบริหารจัดการบ้านเมืองตามตัวบทกฎหมาย และใช้กฎหมายเป็นหลักในการตัดสินคดีความหรือกรณีพิพาทต่างๆ เท่านั้น แต่ในสภาพความเป็นจริงสังคมในระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรมที่ดีมีมิติในแง่มุมอื่นๆ นอกเหนือจากการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด อาทิ ความชอบธรรมและความเป็นธรรมในสังคม การลดปัญหาการคอร์รัปชัน การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนยากจนในสังคม มีกลไกและกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตาม ระบอบประชาธิปไตย การบริหารบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการเติบโตก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นหลักนิติธรรมจึงเสมือนเป็นเสาหลักสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่จะเชื่อมโยงกระบวนการต่างๆ ทั้งด้านกฎหมาย ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจสังคม และด้านสิทธิ เสรีภาพ เพื่อให้สังคมไทยมีความผาสุกและเจริญก้าวหน้า

บรรณานุกรม

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, ๒๕๕๕, **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, วิญญูชน.

กำชัย จงจักรพันธุ์ ศาสตราจารย์ ดร., “หลักนิติธรรม” ใน **บทบัญญัติ เล่มที่ ๒๘ ตอน ๔ (ธันวาคม ๒๕๕๕)**, กรุงเทพฯ, หน้า ๒๖ – ๕๑.

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, **ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช....**, ฉบับลงประชามติ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๙, กรุงเทพฯ.

จรัญ ภัคธีธนะกุล ศาสตราจารย์ (พิเศษ), ๒๕๕๖, **เอกสารบรรยายหลักนิติธรรมกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมาย**, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, ๒๕๔๕, **ธรรมาภิบาล การบริหาร การปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**, หน้าฝน, กรุงเทพฯ.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร ศาสตราจารย์พิเศษ, “หลักนิติธรรม (Rule of Law)” ใน **ยุติธรรมคู่ขนาน ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ เดือนกันยายน ๒๕๕๔**, เอกมัยการพิมพ์และสติ๊กเกอร์, กรุงเทพฯ, หน้า ๑๓.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ศาสตราจารย์ ดร., ๒๕๕๖, **เอกสารบรรยายดุลยภาพระหว่างการเมืองภาคนักการเมืองและการเมืองภาคพลเมืองกับหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย**, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ศาสตราจารย์ ดร., ๒๕๔๕, “**ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ**” **เอกสารประกอบการบรรยาย ๘ มิถุนายน ๒๕๔๕**, สถาบันพระปกเกล้า, นนทบุรี.

ประสพสุข บุญเดช ศาสตราจารย์ (พิเศษ), ๒๕๕๖, **เอกสารบรรยายหลักนิติธรรมกับการควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยฝ่ายนิติบัญญัติ**, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, ๒๕๔๖, **พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖**, กรุงเทพฯ.